

10

Towary

Anna Zbaraszewska

Pojęcie towarów

towary

Towary są składnikami zapasów, które nabywa się w celu ich odsprzedaży w stanie nieprzetworzonym¹. Towary występują przede wszystkim w jednostkach o profilu handlowym i są wyrobami obcej produkcji. Są przechowywane w magazynach lub punktach sprzedaży.

W działalności handlowej można wyodrębnić następujące szczeble obrotu towarowego: zbyt, skup, hurt i detal. Na wszystkich tych szczeblach występują jednostki organizacyjne zajmujące się obrotem towarowym. Odpowiednio można wyróżnić:

- składnice i biura zbytu,
- jednostki skupu,
- jednostki handlu hurtowego,
- jednostki handlu detalicznego.

W obrocie towarowym są stosowane ceny sprzedaży odpowiadające szczeblowi obrotu reprezentowanemu przez sprzedawcę. Rozróżnia się ceny:

- zbytu,
- hurtowe,
- detaliczne.

cena zbytu

Cena, po której jednostki wytwarzające sprzedają swoje wyroby, to cena zbytu. W skład ceny zbytu wchodzi: koszt sprzedanych produktów, podatek akcyzowy (jeżeli towar jest obciążony tym podatkiem) i zysk. Po tej cenie towary sprzedają także jednostki ze szczebla skupu i zbytu.

¹ Ustawa o rachunkowości, poz. cyt. art. 3 ust.1, pkt 19.

Cena hurtowa jest to cena sprzedaży stosowana na szczeblu handlu hurtowego. Obejmuje cenę zbytu, marżę hurtową oraz podatek VAT należny. Sprzedaż hurtowa polega na sprzedaży dużych ilości towarów dla różnego rodzaju przedsiębiorstw produkcyjnych, usługowych oraz handlowych, które przeznaczają zakupione towary do dalszej odsprzedaży. Hurtownie stanowią pośrednie ogniwo w obrocie towarowym, ponieważ kupują towar prosto od producenta albo jednostek skupu, a następnie sprzedają go z naliczoną swoją marżą zysku (marżą handlową).

cena hurtowa

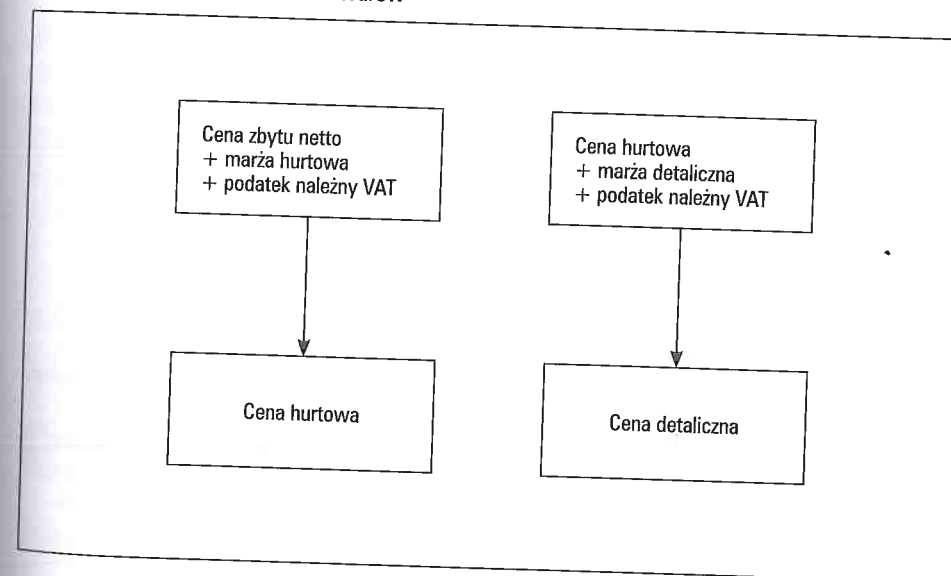
Sprzedaż detaliczna jest to sprzedaż związana z indywidualnym klientem, finalnym odbiorcą. Zazwyczaj jest to sprzedaż gotówkowa. Stanowi ona ostatni szczebel obrotu towarowego. Sprzedaż detaliczna prowadzona jest w punktach sprzedaży detalicznej (sklepach), w zakładach produkcyjnych lub hurtowniach, które mogą prowadzić również sprzedaż bezpośrednią dla indywidualnych klientów. Jednostki handlu detalicznego sprzedają towary po cenie, która uwzględnia marżę detaliczną.

sprzedaż detaliczna

Cena detaliczna jest ceną sprzedaży, która składa się z ceny zbytu oraz marży handlowej (hurtowej i detalicznej), a także podatku VAT należnego. Marża handlowa służy do pokrycia kosztów handlowych i wypracowania zysku. Strukturę ceny hurtowej i detalicznej przedstawiono na ilustracji 10.1.

cena detaliczna

Ilustracja 10.1. Struktura cen towarów

Cena hurtowa ustalana jest w następujący sposób:

$$\begin{aligned} & \text{cena zbytu netto} \\ & + \text{ marża hurtowa} \\ & + \text{ podatek VAT} \\ & = \text{cena sprzedaży netto (cena hurtowa)} \end{aligned}$$

Cena detaliczna ustalana jest w następujący sposób:

$$\begin{aligned} & \text{cena zakupu lub nabycia} \\ & + \text{ marża handlowa (hurtowa + detaliczna)} \\ & + \text{ podatek VAT} \\ & = \text{cena sprzedaży brutto (cena detaliczna)} \end{aligned}$$

marża handlowa

Marża handlowa może być wyznaczona kwotowo lub procentowo. Najczęściej wykorzystywane są dwie metody ustalania marży: metoda „w stu” oraz metoda „koszt plus”. Zasady ustalania ceny sprzedaży netto i marży są następujące:

Metoda „w stu”

$$\text{Cena sprzedaży netto} = \frac{\text{cena zakupu lub nabycia} \times 100\%}{100\% - \% \text{ marży}}$$

$$\text{Kwota marży} = \frac{\text{cena zakupu lub nabycia} \times \% \text{ marży}}{100\% - \% \text{ marży}}$$

Metoda „koszt plus”

$$\text{Cena sprzedaży netto} = \frac{\text{cena zakupu lub nabycia} \times (100\% + \% \text{ marży})}{100\%}$$

$$\text{Kwota marży} = \frac{\text{cena zakupu lub nabycia} \times \% \text{ marży}}{100\%}$$

Przykład 10.1

Cena zakupu zestawu kosmetycznego wynosi 10 zł/szt. Sklep z artykułami drogerijnymi stosuje 20% marżę handlową. Ustalić cenę detaliczną metodą „w stu” oraz „koszt plus”, jeżeli stawka podatku VAT wynosi 23%.

Rozwiązanie

Ustalenie ceny detalicznej metodą „w stu”.

- 1) ustalenie marży:

$$\frac{10 \text{ zł / szt.} \times 20\%}{100\% - 20\%} = 2,5 \text{ zł/szt.}$$
- 2) ustalenie ceny sprzedaży netto:

$$\frac{10 \text{ zł / szt.} \times 100\%}{100\% - 20\%} = 12,5 \text{ zł/szt.}$$
- 3) ustalenie kwoty podatku VAT należnego: $12,50 \text{ zł/szt.} \times 23\% = 2,88 \text{ zł/szt.}$
- 4) ustalenie ceny detalicznej: $12,50 \text{ zł/szt.} + 2,88 \text{ zł/szt.} = 15,38 \text{ zł/szt.}$

Ustalenie ceny detalicznej metodą „koszt plus”.

- 1) ustalenie marży:

$$\frac{10 \text{ zł / szt.} \times 20\%}{100\%} = 2 \text{ zł/szt.}$$
- 2) ustalenie ceny sprzedaży netto:

$$\frac{10 \text{ zł / szt.} \times (100\% + 20\%)}{100\% - 20\%} = 12,5 \text{ zł/szt.}$$
- 3) ustalenie kwoty podatku VAT: $12 \text{ zł/szt.} \times 23\% = 2,76 \text{ zł/szt.}$
- 4) ustalenie ceny detalicznej: $12 \text{ zł/szt.} + 2,76 \text{ zł/szt.} = 14,76 \text{ zł/szt.}$

Warianty wyceny towarów

W księgach rachunkowych towary można wyceniać według rzeczywistych cen zakupu lub nabycia oraz według stałych cen ewidencyjnych. Stałe ceny ewidencyjne mogą być ustalone na poziomie ceny zakupu, nabycia, ceny sprzedaży netto lub ceny sprzedaży brutto (detalicznej). Sposób wyceny towarów prezentuje ilustracja 10.2.

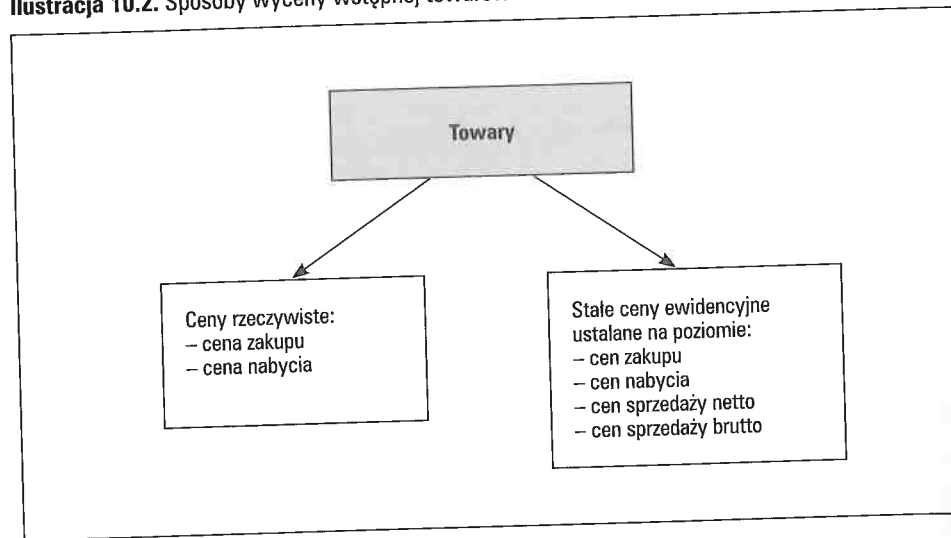
wycena towarów

Do ewidencji zakupionych towarów służy konto syntetyczne 320 *Towary*. Do konta 320 *Towary* powinna być prowadzona ewidencja analityczna, która może mieć charakter ilościowo-wartościowy, wartościowy lub ilościowy. Dużym ułatwieniem przy prowadzeniu ewidencji ilościowej lub ilościowo-wartościowej jest zastosowanie techniki komputerowej i oprogramowania komputerowego, które ułatwiają bieżącą kontrolę stanów magazynowych.

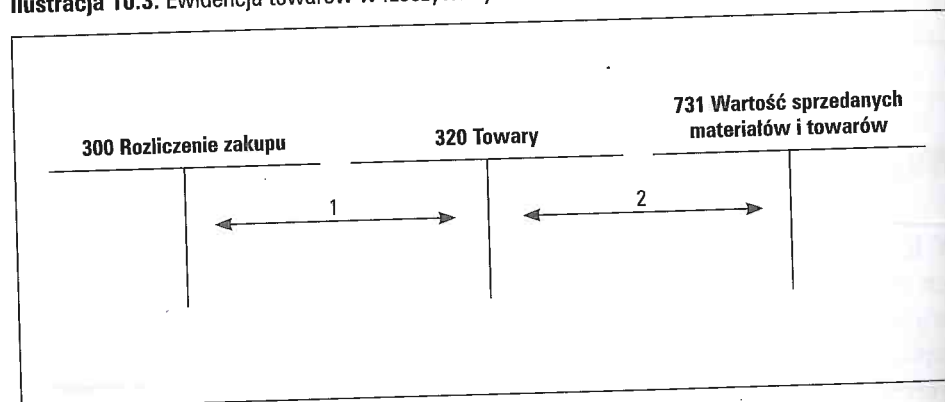
ewidencja towarów

Zasady ewidencji towarów w przypadku wyceny według cen zakupu i nabycia przedstawia ilustracja 10.3.

Ilustracja 10.2. Sposoby wyceny wstępnej towarów

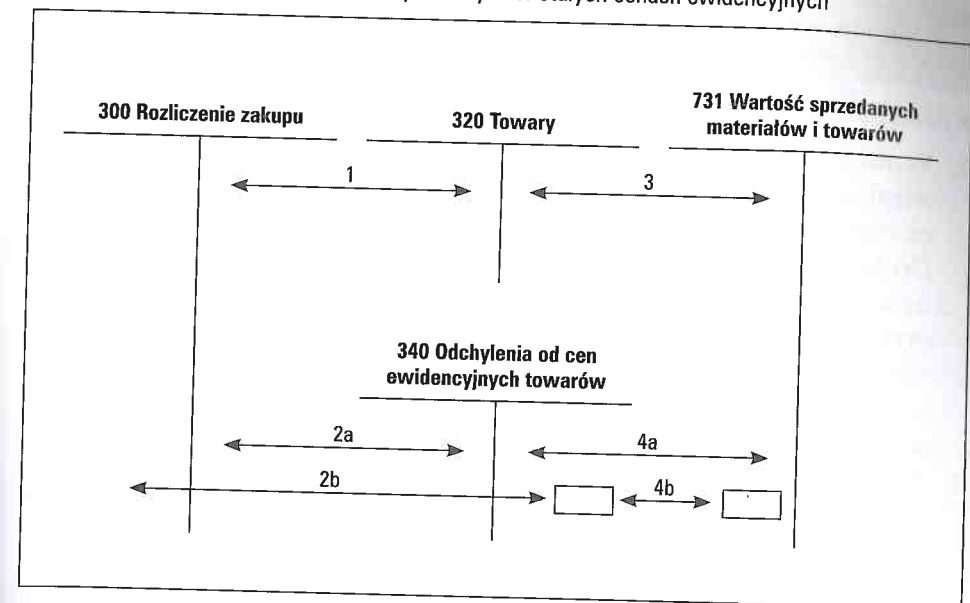
Ilustracja 10.3. Ewidencja towarów w rzeczywistych cenach zakupu lub nabycia

Objaśnienia

1. Przyjęcie towarów wycenionych na poziomie rzeczywistych cen zakupu lub nabycia.
2. Wydanie sprzedanych towarów wycenionych na poziomie rzeczywistych cen zakupu lub nabycia.

W przypadku stosowania stałych cen ewidencyjnych ustalonych na poziomie cen zakupu lub nabycia ewidencja towarów przebiega tak, jak na ilustracji 10.4.

Ilustracja 10.4. Ewidencja towarów wycenionych w stałych cenach ewidencyjnych

Objaśnienia

1. Przyjęcie towarów wycenionych według stałych cen ewidencyjnych ustalonych na poziomie cen zakupu lub nabycia.
2. Zaksięgowanie odchyleń od cen ewidencyjnych, w przypadku wyceny towarów na poziomie stałych cen ewidencyjnych:
  - a) odchylenia debetowe, jeżeli cena ewidencyjna towarów jest niższa od ceny fakturowej,
  - b) odchylenia kredytowe, jeżeli cena ewidencyjna towarów jest wyższa od ceny fakturowej.
3. Rozchód sprzedanych towarów.
4. Rozliczenie odchyleń proporcjonalnie do wartości rozchodu sprzedanych towarów:
  - a) odchylenia debetowe,
  - b) odchylenia kredytowe (storno czerwone).

Kwotę odchyleń, którą należy rozliczyć proporcjonalnie do wartości rozchodu sprzedanych towarów wylicza się przy użyciu współczynnika odchyleń (W_o).

$$W_o = \frac{\text{saldo konta } \textit{Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów}}{\text{stan początkowy towarów} + \text{przychody zapasu towarów}}$$

Kwota odchyleń (O) przypadających na wydane towary ustalana jest w następujący sposób:

$$O = \frac{W_o \times \text{wartość wydanych towarów w cenach ewidencyjnych}}{100\%}$$

przyjęcie towarów do magazynu

Przyjęcie towarów do magazynu wymaga sporządzenia odpowiedniej dokumentacji i dokonania rozliczenia zakupu, które jest dokonywane najpierw w magazynie, a następnie w dziale księgowości. Przebiega ono następująco:

1. W magazynie następuje kontrola ilości oraz cech fizycznych zapasów. Wystawienie dowodu „Pz” powoduje przeniesienie odpowiedzialności za towary na magazyniera oraz zaakceptowanie ilości i jakości otrzymanej dostawy. Dostawy o znacznej wartości powinny być przyjmowane komisyjnie i obejmować: sprawdzenie zgodności dostawy z zamówieniem, sprawdzenie ilości otrzymanych towarów oraz skontrolowanie jakości i ocenę ewentualnych uszkodzeń powstałych w transporcie. Towary uszkodzone bądź też niezgodne z zamówieniem stanowią własność dostawcy i powinny być ujmowane w ewidencji pozabilansowej jako zapasy obce.
2. W dziale księgowości dokonuje się porównania dokumentów zewnętrznych i wewnętrznych oraz ujmuje się towary w księgach rachunkowych jednostki według ustalonych zasad.

Zakup towarów powoduje powstanie zobowiązania wobec dostawcy, które jest udokumentowane dowodem zewnętrznym (najczęściej fakturą VAT). Przyjęcie zapasu do magazynu wymaga wystawienia dowodu wewnętrznego „Pz”. Ponieważ niezmiernie rzadko występuje sytuacja, że obydwa dokumenty docierają w tym samym czasie do działu księgowości, bardzo duże znaczenie dla prawidłowości obrotu magazynowego ma właściwa organizacja i obieg dokumentów dotyczących każdej operacji zakupu.

**dostawy
niefakturowane**

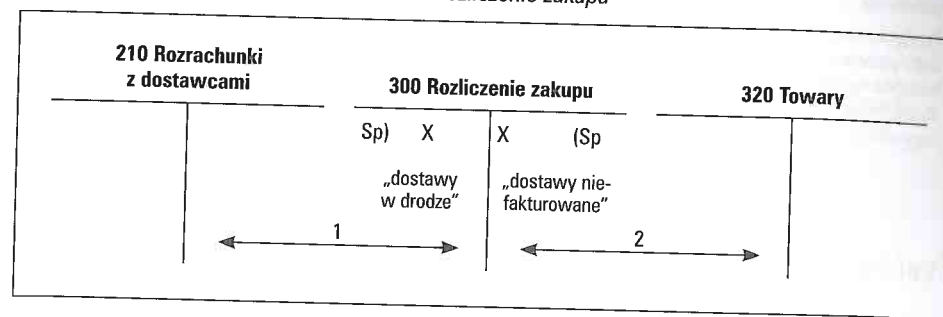
dostawy w drodze

W przypadku gdy do magazynu zostały przyjęte towary, za które nie wpłynęła jeszcze faktura, powstają „dostawy nefakturowane”. Gdy otrzymano fakturę, a nie przyjęto do magazynu dostawy towarów, występują „dostawy w drodze”. W celu właściwego ujęcia zakupu towarów stosuje się konto 300 *Rozliczenie zakupu*. Ilustracja 10.5 prezentuje sposób ujmowania tych zdarzeń na koncie 300 *Rozliczenie zakupu*.

Zasady ewidencji rozchodu towarów są zależne od przyjętego przez jednostkę wariantu wyceny. W przypadku ewidencjonowania towarów w cenach rzeczywistych zakupu lub nabycia, ich rozchód z magazynu można wycenić według jednej z metod: FIFO, LIFO, cen przeciętnych lub w drodze szczegółowej identyfikacji rzeczywistych cen.

Jeżeli jednostka gospodarcza prowadzi ewidencję przychodu towarów w stałych cenach ewidencyjnych, to ewidencja rozchodu tych towarów również jest wyceniana na poziomie stałych cen ewidencyjnych.

Ilustracja 10.5. Funkcjonowanie konta 300 *Rozliczenie zakupu*

Objaśnienia

1. Otrzymane faktury od dostawcy. Dowód „Pz” nie został jeszcze wystawiony.
2. Przyjęcie towarów na podstawie dowodu „Pz”. Brak faktury zakupu.

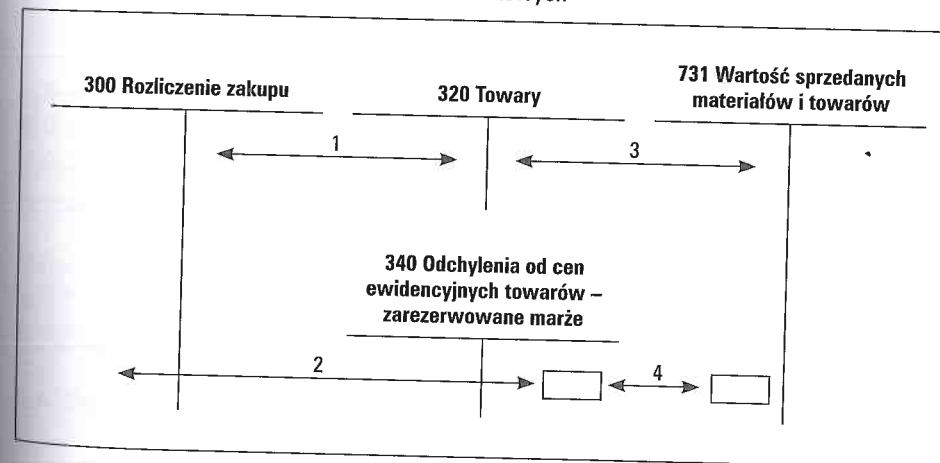
Ewidencja towarów w hurcie

Ewidencja towarów w hurcie jest prowadzona według stałych cen ewidencyjnych.

Towary w hurtowniach mogą być ujmowane w stałych cenach ewidencyjnych na poziomie cen sprzedaży netto.

W jednostkach handlowych o zróżnicowanym asortymencie, ze względu na duży obrót drobnymi ilościami towarów prowadzi się ewidencję wartościową towarów według osób materialnie odpowiedzialnych (art.17, ust.2, pkt. 4 ustawy o rachunkowości). Ewidencję towarów w cenach hurtowych prezentuje ilustracja 10.6.

Ilustracja 10.6. Ewidencja towarów w cenach hurtowych

Objaśnienia

1. Przyjęcie towarów wycenionych według stałych cen ewidencyjnych na poziomie ceny sprzedaży netto.
2. Zaksięgowanie odchyleń od cen ewidencyjnych z tytułu zarezerwowanej marży (odchylenia kredytowe).
3. Rozchód sprzedanych towarów.
4. Rozliczenie odchyleń kredytowych proporcjonalnie do wartości rozchodu sprzedanych towarów (storno czerwone).

Ewidencja towarów w detalu

Towary w detalu, głównie ze względu na sprzedaż gotówkową i dużą różnorodność towaru w ofercie sprzedaży, najwygodniej jest ewidencjonować w cenach sprzedaży brutto.

odchylenia od cen ewidencyjnych towarów

W przypadku stosowania cen detalicznych, odchylenia od cen ewidencyjnych towarów dotyczą zarówno zarezerwowanej marży, jak i podatku VAT należnego. Odchylenia powstałe w przypadku stosowania cen detalicznych mają charakter kredytowy. Aby w prawidłowy sposób ująć wyliczone odchylenia, należy wyodrębnić dwa konta syntetyczne związane z powstałymi odchyleniami: *Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów – zarezerwowana marża* i *Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów – zarezerwowany VAT*. Takie rozwiązanie pozwala uzyskać informacje na temat uzyskanej marży handlowej.

Sposób ewidencji towarów wycenionych na poziomie cen detalicznych przedstawia ilustracja 10.7 i przykład 10.2.

Przykład 10.2

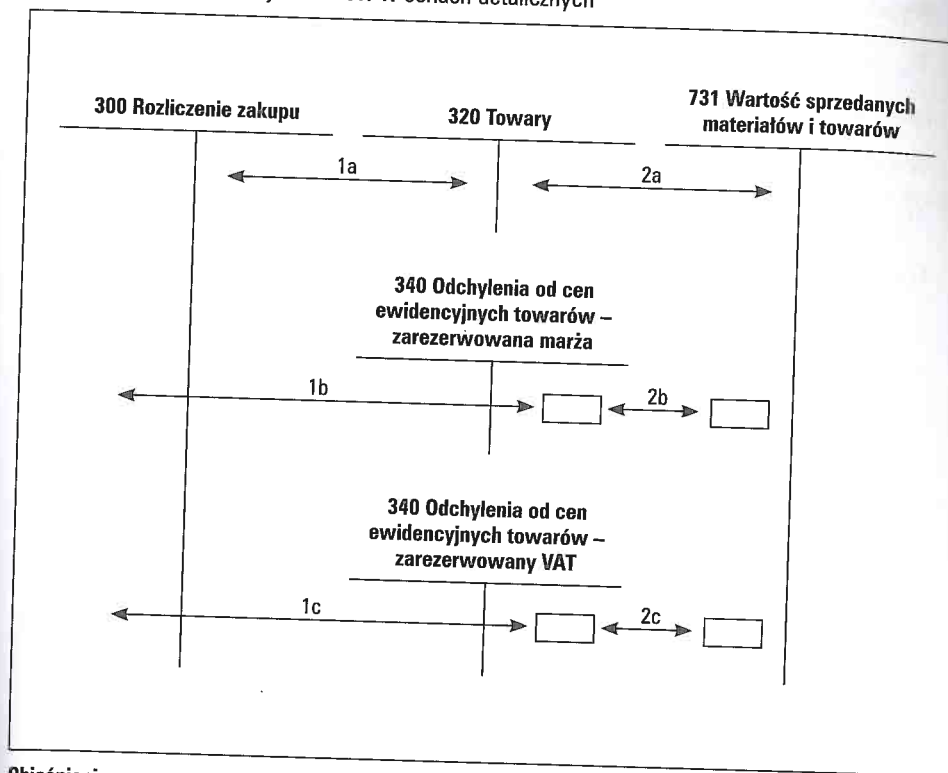
Sklep spożywczy AGATA prowadzi ewidencję towarów w cenach detalicznych. Marża handlowa jest ustalana metodą „w stu” i wynosi 20%.

W styczniu miały miejsce następujące operacje gospodarcze:

- 1) Otrzymano fakturę od hurtowni ELF za dostawę czekolad:

	5 000 zł
a) wartość towarów w cenie zakupu	1 150 zł
b) podatek VAT 23%	6 150 zł
c) razem	
- 2) Przyjęto czekolady do sklepu i zaksięgowano odchylenia z tytułu zarezerwowanej marży i zarezerwowanego podatku VAT.

	5 000 zł
a) cena zakupu	1 250 zł
b) marża handlowa	6 250 zł
c) cena sprzedaży netto	1 437,50 zł
d) podatek VAT 23%	7 687,50 zł
e) cena detaliczna	

Ilustracja 10.7. Ewidencja towarów w cenach detalicznych**Objaśnienia**

1. Przyjęcie towarów wycenionych w cenach sprzedaży brutto (detalicznych):
  - a) wartość towarów w cenach detalicznych,
  - b) ustalenie i zaksięgowanie odchyleń z tytułu zarezerwowanej marży handlowej,
  - c) ustalenie oraz zaksięgowanie odchyleń z tytułu zarezerwowanego należnego podatku VAT.
2. Wyksięgowanie wartości sprzedanych towarów:
  - a) rozchód towarów według cen sprzedaży brutto,
  - b) rozliczenie odchyleń z tytułu zarezerwowanej marży w części przypadającej na sprzedane towary,
  - c) rozliczenie odchyleń z tytułu zarezerwowanego podatku VAT przypadającego na sprzedane towary.

- 3) Wyksięgowano podatek VAT naliczony z faktury hurtowni ELF 1 100 zł
- 4) Sprzedano część czekolad za gotówkę 1 525 zł
- 5) Zaksięgowano wydanie czekolad w cenach detalicznych 1 525 zł
- 6) Ustalono i zaksięgowano odchylenia od cen ewidencyjnych, przypadające na sprzedane towary, z tytułu:
  - a) zarezerwowanych marż ..... zł
  - b) zarezerwowanego podatku VAT ..... zł
- 7) Zmniejszono przychody ze sprzedaży towarów o należny podatek VAT ..... zł

Wyjaśnienia i obliczenia do operacji 6a:

$$W_o = \frac{1250,00 \text{ zł}}{7687,50 \text{ zł}} \times 100\% = 16,26\%$$

$$O = 1\,525 \text{ zł} \times 16,26\% = 247,97 \text{ zł}$$

Wyjaśnienia i obliczenia do operacji 6b:

$$W_o = \frac{1437,50 \text{ zł}}{7687,50 \text{ zł}} \times 100\% = 18,70\%$$

$$O = 1\,525 \text{ zł} \times 18,70\% = 285,18 \text{ zł}$$

Wn		300 Rozliczenie zakupu		Ma	
1)	6 100	5 000	(2a)	1 100	(3)

Wn		320 Towary		Ma	
2e)	275	1 525	(5)		

Wn		340-1 Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów – zarezerwowana marża		Ma	
		1 250	(2b)	247,97	(6a)

Wn		222 Rozrachunki z tytułu VAT		Ma	
3)	1 100	285,18	(7)		

Wn		731 Wartość sprzedanych towarów i materiałów		Ma	
5)	1 525				
6a)		247,97			
6b)		285,18			

Wn		210 Rozrachunki z dostawcami		Ma	
		6 100	(1)		

Wn		730 Sprzedaż towarów		Ma	
7)	285,18	1 525	(4)		

Wn		340-1 Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów – zarezerwowany VAT		Ma	
		1 375	(2d)	285,18	(6b)

Wn		101 Kasa		Ma	
4)	1 525				

Pytania i zadania kontrolne

1. Jaka jest definicja towarów?
2. Wymień rodzaje cen stosowanych w handlu.
3. W jakich cenach mogą być ewidencjonowane towary?
4. Jakie są metody wyceny rozchodu towarów i ustalania stanu końcowego towarów?
5. Wymień metody obliczania marży handlowej.
6. Jakie są zasady wyceny bilansowej towarów?
7. Podaj zasady ewidencji rozchodu towarów.
8. Jakie są funkcje konta *Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów*?